

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

"Autobiografia drugiego stopnia. Strategie gry z konwencją"

Autor stawia pytanie, na ile pojęcie autobiografii i namysł filologiczny nad tą formą wypowiedzi są współcześnie możliwe. Analizowane przez niego utwory intymne, chociaż dystansujące się do kanonicznego wzorca gatunkowego, nie odrzucają go, tylko podejmują z nim świadomą grę. Autor nazywa je autobiografiami drugiego stopnia.

Część pierwsza pracy obejmuje trzy rozdziały teoretyczne. Pierwszy z nich ma wymiar historyczny. Autor stawia tezę, że w Polsce kultura autobiografii pojawiła się dopiero u schyłku XX wieku (wcześniej dominowała kultura pamiętnikarska) – wraz z przyjęciem ustroju liberalno-demokratycznego i upowszechnieniem anglosaskiego modelu indywidualizmu.

W drugim rozdziale odróżniona zostaje autobiografia od autobiografizm w kontekstowym odniesieniu do specyfiki polskich badań nad literaturą intymną. Wyodrębnione są dwa podejścia badawcze wobec literatury intymnej w Polsce: antropologiczne, pytające o autora i jego ekspresję, oraz filologiczne, zainteresowane tekstami i dyskursami.

W trzecim rozdziale autor zarysowuje tytułową koncepcję autobiografii drugiego stopnia. W celu przedstawienia tej kategorii omawia najpierw metaforę drugiego stopnia pisania i pojęcia bliskoznaczne (np. pastisz). Przywołuje obiegową opozycję mimetyzmu (odtwórczego) i ekspresji (twórczej) i wskazuje na możliwości rehabilitacji mimetyzmu wartościowanego w obrębie kultury ekspresywizmu negatywnie. Definiuje autobiografię drugiego stopnia jako rodzaj wyznania operującego metaperspektywą: podejmującego refleksję nad samą strukturą wypowiedzi intymnej i jej uwarunkowaniami. Odróżnia autobiografię drugiego stopnia od autofikcji i powieści autobiograficznej.

Sześć rozdziałów składających się na drugą część pracy stanowią analizy i interpretacje utworów intymnych. W czwartym rozdziale autor analizuje *Kręgi obcości* Michała Głowińskiego w odniesieniu do jego wcześniejszych *Czarnych sezonów*, by wskazać różnice między świadectwem (nawiązującym do idei zerowego stopnia mowy) a klasyczną autobiografią (stwarzającą iluzję referencji, tak jak typowe utwory epickie).

W dalszej części pracy autor opisuje przykłady autobiografii drugiego stopnia. Rozdziały piąty i szósty są poświęcone *Małej księdze* Kazimierza Brandysa. W pierwszym z nich autor wskazuje na pastiszowy charakter utworu pisarza i omawia go w kontekście problematyki małych i wielkich narracji (Lyotard). W drugim wykorzystuje narzędzia psychoanalizy, by dotrzeć do głębszej warstwy *Małej księgi*.

Rozdział siódmy jest poświęcony *Zapiskom z martwego miasta* Artura Sandauera. Autor określa ten utwór mianem automitografii i odróżnia to pojęcie od autobiografii. Łączy Sandauerowską strategię przetwarzania tekstu własnej biografii w różnych wariantach stylistycznych z jego koncepcją autotematyzmu.

Rozdział ósmy dotyczy książki *Fakty. Autobiografia powieściopisarza* Philipa Rotha. Autor wychodzi od koncepcji autonarracji Ricoeura i stawia tezę, że filozof nie uwzględnił w swoich rozważaniach podmiotowości ironicznej. Przywołana zostaje figura maski, którą odnosi się do strategii pisarskiej Rotha. Autor określa *Fakty* mianem „autobiografii jako metodologii autobiografii” (trawestując określenie Głowińskiego).

Rozdział dziewiąty jest poświęcony autobiografii Paula K. Feyerabenda *Zabijanie czasu*. Autor stawia tezę, że książka ta wpisuje się w nurt antypozytywistyczny: krytyczny stosunek filozofa względem statusu nauk ścisłych ma odzwierciedlenie w ironicznych grach z konwencją autobiografii. Autor pisze o powadze samoodniesienia intymisty i wykluczającej strukturze autobiografii. Wiąże strategię Feyerabenda z jego filozofią pluralizmu.

W zakończeniu autor wpisuje projekt autobiografii drugiego stopnia w szerszy kontekst filozoficzny. Próbuje odpowiedzieć na pytanie, dlaczego ta odmiana pisarstwa intymnego i zarazem literackiego nie była dotąd często eksploatowana.

